СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ — OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIV. Ч. 144. Джерзі Ситі, Н. Дж., понеділок, 22-го червня 1936. — VOL. XLIV, No. 144. Jersey City, N. J., Monday, June 22, 1936. THREE CENTS

СТВОРЕННЯ ТРЕТЬОЇ ПАРТІЇ

ВАШИНҐТОН. — Конґресмен Вілієм Лемке з Норт Дакоти публично заявив, що він у наступних президіяльних виборах буде виступати як третій кандидат, побіч демократичного і републиканського кандидата. Кандидатуру його видвигне новостворена третя політична партія, названа офіціяльно „Партія Злуки (Union Party). Лемке подав теж до відома політичну програму цеї партії, яка складається з 15 точок, та яка передбачає далекойдучі реформи в суспільнім життю. Одначе всі надії на переведення тих реформ програма покладає на конґрес. Ціль її є довести Америку до ізоляції від решти світа, в першій мірі від европейських справ, і довести до повної культурної, економічної і політичної самовистарчальности. У фінансових справах Лемке є прихильником інфляції. Священик Коклин виголосив у пятницю через радіо промову, в якій гостро критикував Републиканську і Демократичну Партію й заповів поміч для новоствореної третьої політичної партії.

ЗМІНИ У ФЕДЕРАЛЬНИХ РОБОТАХ.

ВАШИНҐТОН. — Представники влади рішили, що відтепер робітники, які хотілиб дістати працю у федеральних підприємствах, що їх виконує Доблю Пі Ей, не мусять бути на допомоговім списку, як це було досі, й не мусять передтим виповняти свідоцтва вбожества. Тепер до тих робіт будуть допущені всі. Та проте влада поручила місцевим чинникам провірювати якось, щоби працю діставали в першій мірі ті, що її справді потребують.

ШМЕЛІНҐ ПЕРЕМОЖЦЕМ У КУЛАЧНІЙ БОРОТЬБІ.

НЮ ЙОРК. — В пятницю вечором відбулася в Ню Йорку завзята і жорстока кулачна боротьба між німецьким кулачником Шмелінґом і американським неґром Луисом. Луис, який дотепер не програв ні одної кулачної боротьби, а з 29 своїх сутичок 27 виграв на „накт авт" (ошоломлення противника), в оцінці знавців повинен був мати значну переваґу над німцем. Буквально ні один знавець не пророкував Шмелінґові побіди, а в закладах на Шмелінґа жадали двацять долярів за одного. Тому вислід боротьби був для всіх великою несподіванкою. Шмелінґ кілька мінут перед боротьбою мав неприємний випадок: В моменті, коли він був готовий виходити на арену, прийшов до нього його приятель О'Рурке, щоби побажати йому успіху. Коли вони витались, Рурке дістав удар серця і сконав на очах Шмелінґа. Та проте це не вивело з рівноваги німця. Він пішов на арену й від першої рунди почав у заїлий, безпощадний спосіб атакувати неґра. В пятій рунді він мав його перший раз на дві секунді на землі. В 12-тій рунді Луис знову впав, але вже сам не піднявся. Його винесли з арени. Боротьба була справедлива й Шмелінґ на здивування всіх показався значно кращим борцем від Луиса, якого досі вважали непереможним. У Німеччині міліони людей прислухувалися через радіо тій боротьбі, яку передавано рунду за рундою. Між іншими прислухувався сам міністер пропаґанди Ґебельс, який у тій хвилі, як Шмелінґ виграв, післав йому ґратуляційну телеґраму. Зате чорні сумують. В дільниці чорних Гарлєм тої ночі вибухли розрухи. В деяких випадках чорні повибивали в склепах шиби, а навіть побили білих.

КАТАСТРОФА НА БУДОВІ.

НЮ ЙОРК. — У дільниці Бронкс завалився 6-поверховий, цілковито новий будинок, на якому ще працювали робітники, викінчуючи його. Стіни і рештування привалили працюючих робітників, вбиваючи пятьох на смерть. Дванацять є ранених. Причин завалення покищо не знають, але в тій цили розведено енерґійне слідство, щоб ствердити, чи не було тут злочинного занедбання, а коли було, то хто завинив. Робітники, поліція і пожарна сторожа працюють напружено, щоб видобути зпід руїн убитих і ранених.

ВТОНУЛО 12 ДІТЕЙ.

МЕРІОН (Мейн). — У часі пікніку над озером Ґарднер ґрупа дітей під опікою одного старшого поїхала човном на проїздку. Нагло зірвався сильний вітер, який перевернув човен і у висліді втопилося 12 дітей, всі у віці від 9 до 12 літ.

ЗАТЬМІННЯ СОНЦЯ.

НЮ ЙОРК. — Місцеві радіові стації, як також телеґрафічні компанії, подали до відома, що в пятницю впродовж кількох годин можна було запримітити ріжні заколоти й перешкоди у висиланню і приниманню радіових вістей, а навіть у висиланню телеґрафічних депеш. Ці перешкоди ділялися якраз у пору, коли в центральному Сибірі було видне цілковите затьміння сонця.

В УССР ТОРГУЮТЬ ПОТАЙКИ ЗЕМЛЕЮ.

З Винниці повідомляють, що члени колхозів часто продають свої городці поодиноким господарям. У Маяновську за останні роки ствердили 17 таких нелеґальних трансакцій.

СТАРОМАДЯРСЬКІ МОГИЛИ В КРИЛОСІ.

Д-р Ярослав Пастернак, директор Музею Наук. Т-ва ім. Шевченка у Львові, що відбуває тепер наукову подорож по музеях Румунії, Уґорщини та Чехословаччини, мав 20. травня в державному археольоґічному музею у Будапешті ілюстрований світлинами доклад про розкопані ним торік у Крилосі дві старомадярські „золоті" могили з X. ст. Ця ревеляційна знахідка, що буде публікована у найближчому томі великого видавництва „ARCHEOLOGIA HUNGARICA", викликала сильне зацікавлення в кругах мадярських археольоґів, зокрема у ґрафа Зічі, головного директора держ. археольоґ. музею у Будапешті, який спеціяльно займається цією добою мадярської археольоґії.

ПРИСУД НА КОМУНІСТІВ.

В окружному суді в Бережанах відбулася розправа проти Лейби Фантера й Айзіґа Вайсмільха, обох з Підгаєць, під закидом комуністичної діяльности. Обох засуджено по 4 роки вязниці з позбавленням горожанських прав на 6 літ.

ТАЙНІ ФАБРИКИ СВІЧОК У СССР.

Недавно викрили большевики тайну фабрику церковних свічок на Смоленськім бульварі у Москві, а цими днями викрили такуж фабрику в одному підмосковському селі. Перша фабрика була власністю якогось Жаклена. Давніше він мав леґальну фабрику церковних свічок, але коли на нього наложили податок 100,000 рублів, він скрився і став продукувати свічки нелеґально, бо такої суми заплатити не міг. У другій фабриці виробляли свічки самі селяни.

ЦЕРКВА СВ. МАРКА У ВЕНЕЦІЇ ЗАГРОЖЕНА.

Одною з найкращих будов у Венеції — це церква св. Марка. На копулі цієї церкви завважили цими днями архітекти — риси. Спеціяльна комісія рішила, що копулу треба негайно направити, бо може завалитися. В середині катедри поставили вже рештовання. Реставраційні праці потревають 4 роки.

УКРАВ ДЗВІН НА МОНЕТИ.

В селі Бартатові під Львовом арештовано Петра Калагурського під закидом крадіжу дзвона з церковної вежі. Хотів оснувати фабричку монет і тим способом роздобути металь, потрібний до виливів.

БРАЗИЛІЙСЬКА ЕНЦИКЛЬОПЕДІЯ.

Міністерство освіти в Бразилії заіменувало комісію вчених і письменників під назвою „Інститут Віконта Кайру", що має зайнятися виготовленням бразилійської енциклопедії. Твір обійматиме 10 томів, з 800 сторін кожний.

СКІЛЬКИ Є ЧЛЕНІВ І ПЛАТНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УКРАЇНСЬКИХ КООПЕРАТИВАХ.

Статистика союзних кооператив РСУК за 1934 р. подає, що 2,925 обслідуваних статистикою кооператив усіх ступнів мали 492,062 членів, у тім 432,098 рільників, себто 89.9 проц. Серед членів було 70,863 жінок, отже відсоток жіночого членства в кооперативах є 14.4 проц. проти 12.8 проц. у 1933 р. Загальне число членів кооператив збільшилося в 1934 р. на 43,830 осіб, або 9.8 проц. Це збільшення членів припадає головно на молочарські кооперативи. Платних працівників у кооперації було в 1934 р. 12,109 осіб, себто воно зросло в 1934 р. на території трьох східних галицьких воєвідств на 256 одиниць.

ЗБУТ СІЛЬСЬКИХ ПРОДУКТІВ ЧЕРЕЗ ЦЕНТРОСОЮЗ.

Збут сільсько-господарських продуктів через Центросоюз побільшився в 1935 р. дуже значно, головно в ділянці збуту збіжжя. І так, у 1934 р. продано збіжжя і фасолі разом 515 тон, а в 1935 р. 1,500 тон. За 4 місяці 1936 р. продано вже 5,444 тони. Скількість збіжевих магазинів зросла з 24 в 1934 р. на 29.

НАДІЮТЬСЯ ДОБРОГО ВРОЖАЮ.

Богатий врожай овочів заповідається цього року в краю. Черешні і вишні покриті густо овочами. Багато заповідається збір грушок і яблок, тому овочі цього року повинні бути дешеві. Тільки в деяких сторонах загрожені овочеві дерева гусеницями, що з причини лагідної зими і теплої весни сильно розмножилися.

ВЕЛИКА ПОЖЕЖА.

В селі Богданівка, пов. Зборів, вибухла на обійстю Франца Фільософа пожежа, яка за пів години знищила 51 мешкальних і 92 господарські будинки та 16 штук живого інвентаря. 200 осіб стратили дах над головою. Посуха і вітер унеможливлювали рятункову акцію, в якій взяли участь пожежні сторожі місцеві та з Даниловець і Озірної. Тому, що пожежа охопила рівночасно будинки, положені при шістьох вулицях, рятункова акція обмежувалася тільки до виношення з вогню дітей, старців і живого інвентаря. Хто з нараженням життя виніс річи на город або до саду, втратив їх таксамо, бо вогонь знищив навіть дерева. Шестеро тяжко попечених людей відвезли до найближчого містечка, а кільканацять лекше попечених перевязав на місці лікар з Озірної. Згоріли три четвертини села. Утворився рятунковий комітет, що має занятись допомогою для погорільців.

БУРМІСТР ЗАСУДЖЕНИЙ НА 6 ЛІТ ВЯЗНИЦІ.

Бурмістра Отвоцка (варш. воєвідство), Ґужинського, засудив варшавський суд на кару 6 літ вязниці за ріжного роду грошеві зловживання. Бухгальтера отвоцького маґістрату, Воланюка, засудили за те саме на 2 роки вязниці, а двох інших урядовців по одному році вязниці.

І ФРАНЦІЯ ПРОТИ САНКЦІЙ.

Хоч у Парижі є тепер при владі лівий уряд, який є проти фашизму, то це не спинило його заявитися за знесення санкцій проти Італії, хоч ліві ввесь час домагалися якнайгострішого переведення санкцій.

В ДАНЦІҐУ ЗНОВ НЕСПОКОЇ.

Вбитого підчас демонстраційного віча нациста Ґунтера-Десковського ховали в Данціґу як героя і мученика. Гітлер переслав вінець, а місто влаштувало похорон. Підчас похорону прийшла відомість зі шпиталю, що там померли від ран ще два нацисти, що боролись на вічу з опозицією. Нацисти, як відомо, намагаються прилучити Данціґ до Німеччини.

САМОГОНКА В ПОЛЬЩІ.

47 тайних горалень викрила поліція в повіті Новоґрудек. У цих горальнях виробляли самогонку. Сконфіскували 28 апаратів до виробу горівки та сконфіскували 500 літрів горівки. В звязку з тим арештували 45 людей.

ПОЖЕЖІ В КОРОСНІВЩИНІ.

Устійнили, що в першому кварталі 1936 р. на терені повіту Кросно було 26 пожеж, що знищили 28 господарств на шкоду 30 тисяч злотих. Причиною пожеж була переважно лиха будова димарів, у пятьох випадках — підпал.

ЗГИНУВ У ПОЛУМІНІ ПО ВБИВСТВІ ТРЬОХ ЖІНОК.

У Пабяніцах коло Лодзі 24-літній робітник Фелікс Розентретер прийшов цими днями до своєї нареченої та просив її, щоби вона вийшла за нього замуж. Наречена Галька Морозувна відмовилася це зробити, бо Розентретер був невилікувально хворий на сухоти. Тоді він стрілив 6 разів, убиваючи наречену, її матір та її 13-літню сестру Ґертруду, яка йшла якраз до школи. Після вбивства сухітник утік до свого мешкання, а коли поліція хотіла його арештувати, стріляв до неї з трьох револьверів. Вистрілившн всі кулі, облив кімнату нафтою, підпалив її і сам згинув у полумінї.

ПОРОДИЛА БЛИЗНЯТА З ДВОМІСЯЧНОЮ ПЕРЕРВОЮ.

В Лосонці в Мадярщині Анна Кубетко породила дитину і пішла до шпиталю лікувати наріст у шлунку. Два місяці пізніше на зчудування лікарів породила другу дитину. В цілій Европі лікарі зацікавилися тим небувалим явищем.

НОВИЙ ПРАВОПИС У БРАЗИЛІЇ.

Новий правопис для портуґальської мови в Бразилії має виробити комісія вчених, іменована міністерством освіти. Як відомо, конституція веліла вертатися до старого правопису, одначе редакція конституційного закону досить неясна, а крім того сам закон стрінувся з загальним негодуванням. Хаос, що донедавна панував у портуґальськім правописі, багато гірший від правописної суматохи в українській мові.

ВЕЛИЧАВА НАЦІОНАЛЬНА МАНІФЕСТАЦІЯ В СТАНИСЛАВОВІ

СТАНИСЛАВІВ (Галичина). — Цілий Станиславів приняв у день Зелених Свят суто український вигляд. Місто було в той день завалене селянством, що прибуло у мальовничих строях з сусідніх сіл. До зеленосвяточного походу стануло понад 10,000 осіб. На переді походу йшли Соколи і школи, які творили на цвинтарі шпалір. За ними йшли делеґації з вінками. Було 337 вінків, що творили мальовничий образ. За ними йшли в лавах селяни і міщани, переплітані орхестрами і хорами. Яких 4 тисячі осіб стояли на хідниках і звідти приглядались походові. На цвинтарі відправлено панахиду, до якої стануло 11 священиків. Підчас співання „Вічная память" о. Луцик висипав на одну з могил землю, привезену з Викторова, де, як відомо, спочиває багато поляглих Українських Січових Стрільців. Маніфестація закінчилася відспіванням українського національного гимну.

ВЕСНЯНЕ СВЯТО МОЛОДІ.

ЛЬВІВ. — Цьогорічне Свято Молоді, влаштоване як бувало „Рідною Школою", відбулося з традиційною величністю. Велика площа Сокола-Батька зацвила молоддю. До кожної з вправ ставали сотки дітвори. Гарний був масовий хор дітвори. Ритмічні рухи молоді при співанні гимну „Боже великий, единий" викликали зворушливе враження. "Вежі" й інші ґімнастичні вправи випали дуже добре. Дуже ефектовно відтанцювала молодь „Катерину" та „Аркана" під проводом директора Гриневецького. Публики було менше як минулими літами, бо була злива. Та непогода і лихий стан здоровля не стримали від появи на святі митрополита А. Шептицького. Коли сідоглавий ерарх зявився на площі, розляглися гомінкі оклики дітвори „Слава!", а за ними пішли невмовкаючі оплески.

„ТАРАС БУЛЬБА" ТАКИ СКОНФІСКОВАНИЙ.

ЛЬВІВ. — Перед польським апеляційним судом відбулася розправа в справі відклику від рішення коломийського суду в справі повісти Гоголя „Тарас Бульба". Коломийський суд зарядив конфіскату цеї книжки, мотивуючи конфіскату тим, що в книжці є уступи, зневажливі для польського народу. Апеляційний суд у Львові перевів нову розправу і затвердив конфіскату. Цей присуд є вже остаточний. Досі, як відомо, „Тарас Бульба" був собовязковою лектурою в середніх школах.

КАРНІ САНКЦІЇ О.У.Н.

ЛЬВІВ. — У процесі проти 23 українців запитано підсудного Мигаля, які карні санкції переводила ОУН відносно своїх членів за невиконання наказів. Мигаль відповів: „Докладно того не знаю, але, здається мені, що до менших гієрархічно членів говорилось просто „до побачення", для членів на вищім орґанізаційнім становищі — була кулька".

КАЧМАРСЬКИЙ ТЕЖ НАЗИВАЄ СЕБЕ НЕГІДНИМ.

ЛЬВІВ. — Підсудний Евген Качмарський, котрий виступає в процесі О.У.Н. і котрий свого часу у слідстві заломився, заявив на судовій розправі, що став членом УВО, бо не міг погодитися з насиллям над українським народом, як теж не міг погодитися з тим, що його землі опинилися під чужою владою. Запитаний про О.У.Н., заявив, що він тепер навіть не є гідний говорити про цю орґанізацію, бо він заломився в слідстві.

РІШИВ ІНТЕРЕС ДЕРЖАВИ.

ЛОНДОН. — Міністер справ заграничних Іден, заявившися за зліквідування санкцій проти Італії, сказав, що він знає, що велика частина народу на нього за те негодує і протестує проти його поведінки. Та він зміняє курс політики тільки тому, що це є в інтересі Англії. Цього вимагає положення Европи.

ЗАПОВІДАЮТЬ СИЛЬНУ РУКУ В ПАЛЕСТИНІ.

ЛОНДОН. — Британський уряд заповів, що скількиб це не коштувало грошей і війська, все те буде вжите в Палестині на те, щоб завести в краю спокій. Останні заворушення забрали 84 жертв у людях. Крім цього було 611 осіб ранених. Кажуть далі, що будуть пробувати всіми способами довести до згоди між арабами і жидами.

БОРОТЬБА З БОЛЬШЕВИЗМОМ ТРЕВАТИМЕ ВІКАМИ.

БЕРЛІН. — Повище заповів Гайнріх Гімлер, новий начальник німецької поліції. Він заявив, що Німеччина є окружена краями, в яких поширюється большевизм щораз більше. Боротьба з ним буде довга й тяжка. Вона може тревати віками. І на це треба приготовити німецький нарід. І переконати його, що тільки сильна армія зможе знищити большевицький наступ.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee.

Ente_d as d Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on Carch 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

A cepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

В Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЩО ПИШЕТЬСЯ, А ЧОГО НЕ ПИШЕТЬСЯ

В американській пресі й у політичних промовах дискутується тепер широко так звану плятформу американської Републиканської Партії, ухвалену на останній партійній конвенції, що відбулася недавно в Клівленді, Огайо.

Як звичайно буває з усякими партійними програмами, члени й прихильники партії, що цю програму ухвалила, хвалять її як вершок людської мудрости, малощо не натхнену небесами, а противники цеї партії малюють її так чорно, немовби вона була диктована самим Люципером. Таке відношення до програм, хоч очевидно не раціональне, але звичайне в світі явище; в Америці воно мусить видатися тим дивнішим, бо тут люди часто держаться великих партій з батька на сина, а ці партії засадничих програм не мають, а тільки ухвалюють їх перед самими виборами.

Американська практика дає партії нагоду занятися практично справами, що тепер на часі, справами, які життя видвигнуло на самий перед. Одначе якраз через те кожда програма не висказує основних засад, для яких партія орґанізована, а висказує передовсім такі гадки, які, на її думку, можуть дати їй побіду, себто притягнути для неї найбільше людей. Коли партія має свою незмінену програму, як це звичайно буває в европейських краях, то вона часто забагато говорить про загальні ідеали, а замало про практичні питання хвилі. Коли партія не має основної програми, а ухвалює її тільки перед виборами, то вона звичайно закриває свої основні змагання, а висуває тільки такі хробачки, на які, як вона думає, в дану хвилю буде ловитися рибка.

Тому то в практичній політиці Америки всякий, хто береться брати в ній участь, — а участь повинен брати всякий, хто тут живе — повинен уважати своїм обовязком пізнати якраз ту неписану, а справжню плятформу великих американських партій. Справжньою, хоч неписаною, програмою партії є ті загальні тенденції, що проявляються постійно в історії даної партії.

Як відомо, кожда партія заступає інтереси якоїсь громади. В усякій суспільности є ріжні інтереси, себто інтереси одної ґрупи людей не годяться з інтересами іншої. Хоча партія часто вдає, що вона може заступати інтереси всіх ґруп, це ледво чи можливе, навіть якби партія це по щирости пробувала зробити. На ділі вона звичайно тільки так удає, щоби приманити до себе людей, яких інтересу вона не може й не думає заступати, бо вона думає заступати інтереси зовсім іншої ґрупи. У цьому саме пізнанню справжньої, хоча ніде незаписаної, програми кождої політичної партії власне лежить політична освіта горожан у демократичних країнах. Як горожани цю освіту занедбають, то не довго треба їм ждати на хвилю, коли вони втратять зовсім право рішати про політику свого краю.

ВИБИРАТИ ПРАПОР: ЖОВТО-БЛАКИТНИЙ АБО ЧЕРВОНИЙ

В львівськім „Ділі" появилася стаття, яка обговорює положення, що в нім тепер опинились українські соціялісти і радикали. З огляду на те, що висказані в статті думки є актуальні й для нас в Америці, передруковуємо статтю вцілости. Ось вона:

Ситуація українських соціялістів.

Ця ситуація — препогана. Яскраве світло кидають на неї дві події, голосні з останніх тижнів: львівський т. зв. конґрес діячів культури і Франкове свято у Нагуєвичах. У першому випадку українські соціялісти (УСРП і УСДП) мусіли прилюдно протестувати проти того, що аранжери зїзду лівих культурних діячів заборонили їм, українським соціялістам, порушувати справу переслідування української національної культури у Совєтах, та що у ролі представника українських соціялістичних діячів культури опинився раптом п. Косма Пелехатий, ще недавній ряний москвофіл, від української культури завжди (і тепер) дуже далекий. У другому випадку — у Нагуєвичах — свято, орґанізоване українськими соціялістами, використали комуністи взагалі для антиукраїнської демонстрації, зі зневагою вже не тільки тризуба, як символу державности, але й жовто-блакитних стяжок, як символу національної окремішности. До того на тому Франковому святі виявилася ще одна риска, характеристична для нинішньої ситуації українських соціялістів: українські несоціялістичні кола те свято збойкотували, хоч без сумніву мусять мати і мають найбільший пієтизм для памяти І. Франка. Епільоґом свята були бійки між комуністами і націоналістами.

В той спосіб, як бачимо, на терені міжнародньої соціялістичної співпраці українські соціялісти є наражені на образи та випереджують їх і „переліцитовують" комуністи — а на внутрішньому українському терені наші соціялісти, гармонійно співпрацюючи у загальних краєвих культурно-освітніх та господарських установах, власними своїми імпрезами дають лише притоку до сутичок між комуністами і націоналістами І саме те, що **українських соціялістів „рвуть" поміж два прапори — жовто-блакитний і червоний — і що сьогодні зберігати їм одночасно обидва прапори у практиці дуже важко** (підкреслення наші. — Ред.), бо в обороні кожного з них мусять ліцитуватись гаслами (національно-радикальними і соціяльно-радикальними), саме ця вірність світоглядові патріотично-національному та соціяльно-інтернаціональному ставить українських соціялістів сьогодні, у добі різкої ідеольоґічної дифиренціяції, у дуже складне й важке становище.

Як довог між світом демократії (отже й соціялістичної демократії) та світом комунізму існував воєнний стан, українські соціялісти знаходились у цій самій ситуації, що й соціялісти всіх інших народів: існував виразний поділ між II. і III. Інтернаціоналом, особливо після провалу т. зв. „II-го і пів" Інтернаціоналу. Справа ускладнилась від останнього семого конґресу III-го Інтернаціоналу, який проголосив гасло „спільного фронту" всіх соціялістичних напрямків для боротьби з фашизмом і капіталізмом. Знаємо, що у практиці „спільний фронт" означає беззастережну підтримку совєтської закордонної політики, а внутрі держав не тільки підтягає комуністів до ролі поважного політичного чинника, але й фактично підпорядковує соціялістичний рух директивам московського центру, хоч той центр і себе і свої директиви більше або менше зручно маскує. І коли тактика, проголошена на згаданому семому конґресі III. Інтернаціоналу, довела до світлих успіхів в Еспанії, Франції, Чехословаччині та потрясла іншими партіями II. Інтернаціоналу (доводячи нпр. ППС до тихого „пакту неаґресії"), то українські соціялісти опинились у світі II. Інтернаціоналу неначе ізольовані: їх ворожість до комуністів, диктована щирим патріотизмом і кращим знанням совєтської дійсности, що по суті заперечує соціялізм і затирає його ідеї, — та їх ворожість до комуністів видається (і мусить видаватись) сьогодні соціялістам інших народів просто зрадництвом соціялізму та шовіністичним назадництвом. Зновуж у якій-небудь формі годитися на „спільний фронт" з комуністами — значить не тільки відпекатися всієї своєї національно-політичної традиції, але взагалі піти простим шнурком за прикладом ес-ерів „боротьбістів" та ес-деків „незалежників", себто свідомо власними руками приготовляти свою орґанізаційну ліквідацію у користь комунізму.

І тут, щоб зрозуміти до дна ідеальоґічний та тактичний розпучливий конфлікт, що його (може ще не формально) переживають обидві українські леґальні соціялістичні партії у Польщі, треба пригадати собі їх історію, їх звичайну тактику, їх гасла і нарешті всю їх ролю від часу їх існування. Це речі назагал відомі. Коротко: вони відмежовувались від провідного у Галичині націонал - демократичного табору радикальними соціяльними гаслами та опозиційністю у справах актуальної політичної тактики назверх, але у найважніших загально-національних актах, у важливих переломових моментах, масових акціях і т. д., — майже завжди йшли з цілою рештою орґанізованого українського громадянства (конкретно: спершу з національно-демократичною (трудовою) партією, (потім УНДО) — разом одностайно, солідарно. Колиж і розходились, то з оглядів партійно-тактичних, а не засадничих (нпр. вибори у 1928. р.). Зовсім слушно, льоґічно і зрозуміло: бо ту спільноту диктує з одного боку соціяльна структура українського народу в Галичині (і Волині), себто брак власної капіталістичної верстви, брак власної фінансієри, великого землевласництва й промислових потентатів, врешті брак власної аристократії з питомим консервативним світоглядом, — з другого боку ґеополітична ситуація народу, який від віків є тереном великодержавницької експансії Польщі і Росії. І тому так мало сутніх ріжниць між українськими соціялістами і несоціялістами, тому теоретичні програмові ріжниці не всилі здвигнути світоглядного й чуттєвого муру між соціялістичним і несоціялістичним українським національним світом: бо одні і другі діячі походять з тої самої селянської верстви, вийшли з того самого середовища і в тім самім середовищі перебувають, бо одні і другі живуть у тій самій дійсності, яка накидує одним і другим ті самі обовязки супроти рідної нації, супроти рідного краю.

В останньому часі ті ріжниці ще менші. Відстали просто деякі площини суперечок. Наприклад: колишня палка боротьба радикалів проти духовенства втратила свою силу, бо 1) коли повстав сильний світський інтеліґентський стан, духовенство втратило провідницький монополь, 2) булоб крайньою нісенітницею, якщо не національним злочином, у нинішній політичній ситуації та моральному розхитанні ослаблювати Церкву і духовенство як національний і моральний чинник, і 3) проти завойовницького клерикалізму, браку толеранції у справах віри та деяких прикладів фанатизму — виступають і несоціялісти, а люди віруючі, навіть поважні духовники. Відпала нпр. таксамо площина боротьби з завойовницьким націоналізмом, як монополь протифашистівського соціялізму, бо коли фашистами називали прихильників ідеольоґії і тактики ОУН — то у підході до них нема ніякої ріжниці між радикальним „Гром. Голосом" чи святоюрською „Метою". Є і можуть бути ріжниці поглядів на політичну тактику супроти поляків, але чейже і ті ріжниці радше формальної натури, бо й тут наші погляди на дійсність не ріжняться, наші погляди на напір, що йде проти українського стану посідання і наших зусиль зберігти його та розбудувати, — однакові. Зате виринула ще яскравіше, ніж досі, спільна небезпека, загроза для всіх орґанізованих ґруп українського народу і для його неорґанізованих мас: скріплений наступ комуни. І тут відкривається поле для дальшого зближення, для тіснішої співпраці соціялістичних і несоціялістичних діячів в обороні спільних установ та орґанізацій перед затіями, що мають на меті розкласти і знищити ті орґанізації (м. ін. через провокування репресій влади) та посіяти анархію у народніх низах.

Чи про важку ситуацію українського соціялістичного табору пишемо зловтішно? О, ні! Надто важка, поважна і складна ситуація української нації, щоб шукати собі таких джерел сумнівного вдоволення. Маємо враження, що українська дійсність висуває перед нашою нацією досить фронтів боротьби, щоб радіти, що котрийсь із партійних противників переживає крізу через натиск — спільного ворога. Значить — „оферта"?! Також ні: Ми не є від „оферт". Метою цих рядків є просто SINE IRA ET STUDIO, спокійно і безпристрасно зі щирим бажанням бути обєктивним, представити фактичний стан. Льоґічні висновки накидаються самі собою.

і. к.

Бернард Флемес.

ПІДЛІСКИ

Багато людей має свою улюблену квітку. Певно, що ті люди люблять також і инші квіти, але це є вже інше почування, бо ця вибрана квітка є всетаки їхнім любимцем.

І так любимо фіялки, рожі, конвалії і т. д. Чомуж би й підліски не мали мати своїх тихих приятелів?

По ботанічному вони називаться анемоне гепатіка або гепатіка трільоба. Цвитуть синьо й не потребують доброї землі. Одна їхня відміна росте навіть у горах на висоті двох тисяч метрів.

Мужчина, що про нього буде тут мова, знайшов їх підчас світової війни, як закладав телефонічне получення в горах. Вони пригадали йому рідне село, де на вузькій полянці, положеній щоправда лише на висоті 300 метрів, ясніла їхня темно-голуба краска під самими скелями. Вони мусіли рости також і деінде, бо інакше селяни, що нерадо спиналися по горах, не мали би тих квіток у своїх городах. Бо по скелях спинався лише Фріц пан-отця і вчителька Анна. Вони знайшли це місце, коли одного разу Анна та її брат Крістоф, що був шість літ старший від неї, так, як Фріц пан-отця, лазили по скелях. Весна цього року була дуже вчасна й вже зпочатком березня було там усе блакитне. Опісля кожного року Фріц і Анна ходили весною на цю полянку. Одного разу Фріц хотів там поліцувати шіснацятилітню Анну, але вона поглянула на нього так ізгори — хоч він був вищий від неї — що не смів цього зробити.

Прийшла війна. Зараз у перших місяцях брат Анни був тяжко ранений і помер у лічниці. Поховали його на цвинтарі в родинному селі. На весну наступного року Анна пішла на полянку під скалою і викопала кілька корчиків підлісків, які засадила на його гробі. Але кілька синіх квіток післала в листі на фронт Фріцові. У відповідь дістала пакуночок, де між вогким мохом синіли свіжі анемони з трансильванських Альп. Були викопані з корінчиками. Листа не було, але Анна зрозуміла, про що Фріц думав. Занесла анемони на полянку й засадила їх поміж підліски, де вони принялися й розмножилися на чужоземнім ґрунті.

По тій посилці не прийшов уже від Фріца ніякий лист більше. По війні Анна довідалася від знайомих, що старий пан-отець помер і на його місце прийшов молодий священик, та що Фріц, як укінчений інжинір виїхав до Полудневої Америки. Вона часто думала про нього й завжди з великою прихильністю. Головно по смерти своїх батьків, як осталася сама на малім господарстві. За якийсь час трапився їй добрий арендар. Винаймила господарство й сама виїхала до кревняків до міста. Там вийшла замуж за багато старшого від себе, але милого й доброго чоловіка. Дітей не мали. Що року на весну Анна виїжджала на кілька днів на село. Тоді мешкала в своїй дівочій кімнатці на горі. В умові з арендарем було таке застереження. Останній рік був для Анни дуже тяжкий. В травні помер її чоловік. Осталася сама й побачила, що з колишньої життєрадісної Анни залишилося в ній лише дуже мало.

Був квітень і з родинного села прийшла до неї карточка від її шкільної товаришки, що їй доносила, що підліски вже зацвіли. Попереднього року, коли прийшла така сама карточка, Анна не могла з неї скористати через недугу свого мужа.

Поглянула задумчиво на захід сонця крізь вікно своєї кімнати. В долині гуділа великоміська вулиця, але вона того не чула. Враз схопилася.

— Софійко! — закликала на дівчину. — Завтра їду на село й буду там довше. Можеш тут залишитись, або, якщо схочеш, можеш їхати до себе додому.

— О, дякую! Дуже радо поїду додому! Чи помогти пані при пакуванні?

— Ні, тих кілька річей сама запакую.

Наступного дня Анна поїхала додому. На стації лишила валізу й пішла пішки в село. Арендар був трохи здивований, але її кімната була в порядку. Вечором сиділа за столом у малій сільській гостинниці, а її товаришка Ельза подавала вечерю. Крізь двері закликав хтось з другої кімнати:

— Я знову тут, пані Анно, добрий вечір!

Але Анна не відвернулася.

— Хто це такий, що знову тут є? — спитала Ельзу.

— Гість, що й торік тут був. Не знаю, як називається. Тамтого року був тут лиш один день, але тепер, здається, хоче бути довше — відповіла Ельза й хотіла відійти.

— Слухай, Ельзо, ти памятаєш іще колишнього пан-отця?

— Певно. Він жеж нас перший раз причащав.

— А що чувати з його ріднею?

— Доньки вийшли замуж, але де вони, не знаю. А син мабуть в Америці.

Анна замовкла, а Ельза вийшла, щоб обслужити незнайомого.

На другий день рано Анна зразу вибралася на вузьку стежечку, що вела вгору. Стежечка помітно звузилася й обросла з обох сторін кущами малин і ожиняку. Сонце теплим промінням облило скелі. Вгорі кружляв яструб, а в гущавині свистали коси. І — враз виринув перед нею темний тис, а під ним ціле море синіх підлісків. Також і чужинці-анемони рясно розцвились.

Анна сіла на відломку скали й задивилася на сині квіти. Не треба й казати, що її думки полинули в дні молодости, хоч і без зайвої сентиментальности. Анна була завсіди самопевна й бадьора, одначе не могла тепер здержатися й її очі звогчіли. Зірвала кілька синіх квіток і поглянула на них нерішучо. Не бачила, що з другого боку стежки дивляться на неї чиїсь здивовані очі. Враз почула стукіт палиці об скелю й дискретний кашель.

Дві пари очей допитливо поглянули на себе.

— Отжеж ми знову збираємо підліски, Анно! — сказав мужчина всміхаючись.

— Ми? — встигла лиш промовити й хотіла встати.

— Алеж сиди! — сказав мужчина — й позволь себе привитати!

Взяв її свобідну, сильну руку.

— Дивує тебе, що я знову тут?

— Не можу цього зрозуміти! — відповіла тихо.

І посипалися запити і відповіді, що спершу здержливо, опісля чимраз живіше відкривали обом пережиті літа. Коли вкінці оповідання скінчилися й коли мужчина пізнав на мураві розцвилі сині квіти-чужинці, настала хвилина мовчанки.

Довго сиділи так у сонці, а ліс гомонів співом птахів і, коли відходили, кожне з них несло вязанку синіх квіток. При обіді сиділи при однім столі й до вечора були разом. Наступних днів було те саме, аж мужчина мусів відїхати.

— Як довго будеш тут? — спитав.

— Ще кілька днів.

— А — чи зацвите на другий рік кілька корчиків синіх анемонів у нашім власнім городі?

— Очевидно! — відповіла. — Якщо будемо мати город, то прийдемо сюди й візьмемо собі їх.

Мужчина підніс її руку до своїх уст.

І так помандрували підліски зі скелистої полянки та їхні побратими з трансильванських Альп у городчик тих двох людей, що хоч пізно, але всетаки зійшлися, притягнені маґнетичною силою синіх квіток.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

КУЛЬТУРНИЙ ДАРУНОК.

Довідуємося, що в одному місті в Америці українська громада, бажаючи зробити дарунок свому дорогому громадянинові з приводу зложення лікарських екзаменів, постановила купити для нього український енциклопедію.

Коли пригадаємо собі, які то дарунки люди роблять при ріжних оказіях, можна тільки погратулювати цій громаді за щасливу думку.

Чейже діждемося колись часу, коли такі культурні подарунки будуть давати не тільки будучому лікареві, але й усякому освіченому робітникові.

НАСТІЛЬНІ КНИГИ.

Українська енциклопедія надається на дарунок культурній людині передовсім тому, що енциклопедія це така книжка, до якої культурна людина дуже часто заглядає.

Українські імігранти знають це добре, бо певно бачили, що по всяких великих канцеляріях, де тільки є які книжки, всюди є енциклопедія.

Енциклопедія це неначе ціла бібліотека потрібних відомостей, зібрана в один твір. Енциклопедія на те й служить, щоб людина не пробувала робити неможливу річ: носити всі потрібні відомости в своїй голові.

Кажуть: розумна людина не має бібліотеки в голові, але має голову в бібліотеці. Себто, вона знає, в якій книжці знайти те, чого їй треба. Енциклопедія це перша книжка, яка помагає людині власне не держати бібліотеки в голові, але мати голову в бібліотеці.

ЩЕ ОДНА КНИЖКА.

Завважали теж певно наші люди, що попри енциклопедії на столі кождого освіченого американця є ще одна книга. Є нею словник англійської мови.

У нас багато освічених людей про рідну мову тільки балакають, але словників не то що не мають, але й у них не заглядають.

І в цьому напрямку колись мусить настати перелом.

ЧИ ВИКИДАЮТЬ СЛОВА ЗІ СЛОВНИКА.

„Рідна Мова" писала про слово „віддаватися": „Треба це слово вигнати з нашого словника".

В українськім словнику Бориса Грінченка є слово „віддаватися". Тому декому могло би прийти на думку, що це недобрий словник, коли в ньому знайшлося таке слово, яке „Рідна Мова" радить вигнати зо словника.

Хто хоче завдати собі труду, той може знайти в англійськім словнику величезну масу таких слів, які відповідають слову „віддаватися" в тому значінню, в якім його розуміє „Рідна Мова". І з англійського словника ніхто не думає їх за те виганяти, що вони означають грішні, чи неетичні чи вульгарні поняття.

Чи нам трактувати наш словник інакше, як трактують англійці свій?

ШЕВЧЕНКОВА МОВА.

Коли вже зайшла мова за пристойність вислову, яку нарушують так звані вульгарні слова, то чи мало їх можна знайти в Шевченка?

Адже чи він про царів звичайно не говорить як про катів, людоїдів, псарів, змиїв? Чи не говорив він про варшавське сміття, та про московську гниль, та про золотом облитих блюдолизів, та про панство, мов кабани годовані, пикаті, пузаті? І так далі, і так далі.

Що нам з тим робити? „Вигнати ці слова з нашого словника", бо, мовляв, „змінене життя вимагає змінених термінів"?

МОЖЕБ ВИКИНУТИ ШЕВЧЕНКА?

Або можеб вигнати Шевченка? Декотрим наським москвофілам тільки би таке підказати. Вониб цілого Шевченка викинули, бо, мовляв, він вульгарний.

Та колиб вони прочитали Шекспіра, що його славлять не тільки найбільшим поетом Англії, але й найбільшим поетом людства, то побачилиб, яких вульгарних слів він уживав у своїх драмах, а проте його ніхто за це не судить.

Коли „Рідна Мова" говорить про вульгарність слова „віддаватися", то що мали би сказати англійці на драму „Венецький купець", де такі поняття, які „Рідна Мова" підсуває слову „віддаватися", віддані багато маркантніше?

ЯК НАШ НАРІД ГОВОРИТЬ.

У тій самій статті, де пишеться проти слова „віддаватися", „Рідна Мова" пише: „**Відмовляти** молитву — це рідкий вираз; у літературній мові панує: проказувати молитву".

На мою думку, „відмовляти молитву" і „проказувати молитву" не значать те саме. „Відмовляти молитву" це щось зовсім інше, ніж „проказувати молитву". Молитву проказує дитині мати, або батько, або вчитель. Це значить: говорить або відмовляти молитву на те, щоб інша людина повторяла й у цей спосіб молитви вчилася. Тому в дальшім значінню „проказувати" значить стільки, що „диктувати". (Пор. Словник української мови Бориса Грінченка).

Отже не можна сказати, що треба вживати одного виразу, а не другого. Треба вживати й одного й другого, а кождого там, де цього треба.

ЩО РОБИТИ З „РІДНОЮ МОВОЮ"?

Чи з того, що „Рідна Мова" пише такі абсурди, виходить, що її треба вигнати з рідної хати?

Не думаю, що це булоб розумно. Не зважаючи на всі її помилки, вона може зробити свою прислугу для навчання мови, якщо її читачі будуть дивитися на неї так, як дивляться народи на свої журнали про мовні справи: себто, як вони не будуть присягати на слова вчителя, як на непомильну правду.

Навіть хочби „Рідна Мова" ще більше помилок робила в нашій мові, то й тоді ще можнаб її боронити. Адже хвалив чоловік свою смаркату жінку: „Моя жінка, як до церкви прийде, то всім людям носа обітре!"

ВЕЛИКИЙ ПРОЦЕС ОУН У ЛЬВОВІ

(Дальші зізнання підсудних, подані за часописом „Діло").

Вбивство дир. І. Бабія.

По одногодинній перерві підсудний зізнавав у справі вбивства дир. І. Бабія. Заявив, що з цим убивством не має нічого спільного. Вперше зустрінувся зі справою цього убивства 25. червня 1934 р. По арештуванні провідника підсудний увійшов у звязок з Малюцою, з яким тоді стрінувся на Погулянці. Підсудний оповів йому про те, що вернувся з Варшави Мацейко, мабуть убивник міністра. Тоді Малюца оповів підсудному про пляноване вбивство дир. І. Бабія і доручив підсудному занятися цим убивством. Зовсім мали виконати члени боївки Качмарського. Підсудний знав, що до цієї боївки входив Мацейко і тому підсудний спротивився цьому вбивству, побоюючися, що таким чином може дійти до виявлення вбивника мін. Перацького. Підсудний додає, що по вбивстві мін. Перацького українське громадянство сподівалося збірної відповідальности. Тому, що вбивство дир. Бабія могло бути притокою до нової пацифікації, підсудний рішив не допустити до нього.

З причини проволоки з убивством дійшло між Малюцою і Мигалем до конфлікту. Малюца припинив навіть підсудного у правах членства, наказав видати всю зброю і заявив, що цілу справу розгляне організаційний суд. І дійсно слідство з підс. перевів Мащак, а після того заявив, що підсудному привернено права члена і наказав занятися далі убивством дир. І. Бабія. Підсудний далі обстоював щоб убивство дир. І. Бабія відложити й оповів Мащакові, що Мацейко є у Львові. Одначе в міжчасі Малюца і Мащак виїхали зі Львова. Підсудний, щоби бути критим перед організацією, переповів або передав Качмарському плян убивства дир. І. Бабія. Підс. стрічався з Качмарським і під притокою, що нема відповідних людей до вбивства, казав, що цього вбивства не можна виконати. Але Качмарський заявив, що має людей до вбивства. Качмарський пізніше повідомив підсудного, що з його боївки один член, псевдонім „Залізняк", дістав заняття на провінції. Підсудний згодився, щоб „Залізняка" звільнити від обовязку і при цій нагоді знову заявив, що вбивство дир. І. Бабія слід відложити, бо вже минув реченець (дир. Бабія мали вбити перед процесом Лемика) і нема відповідних людей. Після того підсудний каже, що цією справою вже не займався.

Відповідаючи на питання предсідника, підсудний признав, що по арештуванні його провідника (предс. питає: Бандери; підсудний у першій хвилині потвердив, але негайно відкликав; судді підсміхаються) та інж. Підгайного, його зверхником був Малюца.

По закінченні процесу проти Лемика і товаришів підсудний дістав приказ зустрінутися з одним мужчиною коло кіна „Адрія", що теж виконав. Далі стрінувся на Вульці з Михайлом Царем, пізнішим убивником дир. І. Бабія. Револьвер Цареві дав мужчина, з яким підсудний стрінувся коло кіна Адрія. Заявляє, що далі старався не допустити до цього вбивства, а вкінці день перед убивством дир. Бабія посварився з мужчиною зпід кіна Адрія і взагалі відсунувся від цієї справи. На питання предсідника заявляє, що не давав зброї членам боївки Качмарського, ні не давав цим членам (Королишиновi та Залізнякові) ніякого приказу вбити дир. І. Бабія. Такого приказу не міг їм видати, бо вони були підлеглі безпосередньо Качмарському.

На питання прокуратора, чому підсудний не звернувся до організації і не представив, що момент до вбивства дир. І. Бабія був невідповідний, підсудний відповів, що не мав до кого звернутися. Був лише Малюца, але з ним підсудний посварився. Знову з Мащаком підсудний стрінувся лиш один раз, а пізніше він виїхав на вакації. На питання обор. **м-ра Жизневського** підсудний відповів, що часто нездужав.

Справа вбивства комісаря Кособудського.

Підсудний зізнав, що про плян убивства ком. Кособудського нічого ближчого не знав. З доручення організації підсудний вів лише розвідку, як живе Кособудський, з ким стрічається і де буває. Признав, що за ком. Кособудським слідкували панночки з його розвідки. Одної неділі підсудний ствердив, що Кособудський поїхав на кінні перегони. Про це повідомив підсудний негайно Підгайного, але до замаху не дійшло ні тієї неділі, ні двома навворотами пізніше. Чому — підсудний не знає. По арештуванні Підгайного підсудний звернувся у цій справі по вказівки до Р. Шухевича, але цей відповів, що нічого не знає. Згадав лише, щоб підсудний виконував далі те, що дотепер робив.

На питання предсідника підсудний відповів, що не знає, хто з панночок належав до розвідки, бо стрічався лише з померлою М. Косівною. Коли предсідник відчитав підсудному дотичний уступ з його слідчих зізнань про те, що підс. Свенціцька належала до розвідки, підсудний відповів, що у слідстві був психічно заломаний і тому потвердив усе, про що його питали. Такі самі відповіди дає підсудний на питання прокуратора.

На питання обор. **д-ра В. Загайкевича** підсудний відповів, що не мав ніякої основи говорити, що Свенціцька належала до розвідки.

На питання обор. **д-ра Шухевича** підсудний відповів, що від провідника дістав приказ слідкувати за ком. Кособудським при кінці 1933 р., або з початком 1934 р. На дальше питання **обор. д-ра Шухевича**, що сказав підс. Р. Шухевич, коли до нього звернувся підсудний у справі Кособудського, підсудний заявив, що цей дав тоді таку відповідь від Р. Шухевича: Я не знаю, що це за справа Кособудського. Я не маю з ніким ніякого звязку.

На питання обор. **д-ра О. Павенцького** відповів, що не мав ніякої основи зізнавати у слідстві, що підс. Зарицька працювала у розвідці. На дальше питання цього оборонця заявив, що ніколи не давав підс. Зарицькій ніякого організаційного приказу, ні не бачив ніколи, щоб підс. Зарицька слідкувала за ком. Кособудським.

(Далі буде).

ПОХОДЖЕННЯ КАРПАТСЬКОЇ І ПІДКАРПАТСЬКОЇ ШЛЯХТИ

Початків карпатської й підкарпатської шляхти треба дошукуватися ще в княжій добі. В тому то часі найбільшою була небезпека на наших західних землях від полудня. Живі були в памяті варварські наїзди з Закарпаття, звідки нападали на наші землі ватаги мадярів, які в страшний спосіб нищили цілий край. Тому й ціла полуднева частина наших західних земель була незвичайно сильно укріплена численними городищами та військовими станицями; ціле Підкарпаття, а навіть Карпати були одною великою твердинею, як на ті часи, дуже сильною.

Які численні були ті городища, як сильно укріплені, бачимо з цього, що на такім малім просторі, як від Дрогобича до Самбора, маємо дотепер зареєстрованих та частинно прослідженних 9 городищ, а саме: Старий Бич, Лішня, Кульчичі, Ступниця, Лопушна, Спас, Смільниця й Бачиня, як один комплекс укріплень, Туре, Грозьова та Турочки. Не вичислюю тут таких старих городищ безсумнівно з княжної доби, як Старий Самбір та Погонич, якому пізніше надано назву Самбора. Я переконаний, а дальші досліди викажуть, що тут було ще більше городищ та укріплень. Такі самі обставини стрічаємо на схід від Дрогобича та на захід від Самбора. Це вказує наглядно, як сильно укріплена була наша границя від Закарпаття, та що з цієї сторони мусіла бути сильна небезпека для наших земель.

Безсумнівно, городища як фортеці й оборонні місця мусіли мати своє військо, свої залоги. Військо, що боронило городища перед ворожими нападами, було під приказом начальників родів, які володіли над ними й околицею наче князі. Залоги городищ, це набір чільного місцевого боевого елементу. Траплялися між ними й чужинці-наємці, вони однак були в поважній меншості; ядро творили місцеві люди. Начальники родів, як володарі городищ, нагороджували своїх жовнірів за ріжні воєнні заслуги, та не тільки грішми, але й часто землею, бо її мали доволі.

Тимто в сусідстві городищ творилися цілком нові оселі, що мали свої привілеї. Ці оселі творили залоги городищ і їх родини. Їх привілеї давали їм більші права, як мало місцеве населення; отже, уже в княжій добі, творять вони виріжнену верству людей, що жили в своїх оселях недалеко городищ. Тимто ствердити можемо цікавий факт, що всюди, де знаходимо нині сліди городищ з княжої доби, стрічаємо в їх сусідстві шляхотські оселі. Також недалеко шляхотської оселі стрічаємо всюди й городища. Подам кілька прикладів: Коло городища Старий Бич знаходиться Стебник. Коло городища в Кульчичах — Кульчичі; коло городища в Ступниці, — Городище та Сілець; коло городища в Лопушній — Лопушна; коло городища в Спасі — Лінина й Бачиня; коло городища в Турю — Туре й Топільниця; коло городища в Турочках — Матьків, Ільник і Комарники. Це все шляхотські оселі. Якщо сьогодні біля шляхотської оселі не заховалися матеріяльні сліди городища, то топографічні назви вказують без сумніву на те, що там городище мусіло бути, бо там стрічаємо заховані такі назви, як замок, замчище, городок, городище, підгородок, підгородів, бояриня і т. п. Я не стрінув ані одної шляхотської оселі на нашім Підкарпаттю, де булоб інакше.

Зараз перші напади татар у 13. в. принесли зі собою цілковиту зміну стратегії. Городища зі своїми земними укріпленнями-валами, палісадами з дерева та деревляними будинками між валами стратили багато на своїй оборонності, перестали мати поважніше стратегічне значіння. Вогністі кулі, метані із шегольця, запалювали легко все, що було з дерева, отже не тільки будинки між валами, але й головну оборону валів, деревляний частокіл. Пожежа ширила серед залоги переполох, а тоді під напором татар падало одно городище по другім. Зчасом фортеці і їх укріплення зовсім зміняються. Дерево заступає камінь і цегла, обороною стає не земний вал, тільки будинок з цегли, каміння й мур. Крім цього небезпека, яка грозила нашим землям від полудня, стає малою в порівнанні з небезпекою від сходу. Підкарпатські та карпатські городища княжої доби, як анахронізм, по втраті потреби свого існування, не відбудовуються, ані не перебудовуються. В нутро своїх занедбаних валів криють щонайбільше малі монастирки чи церковці, та можуть ставити опір тільки невеликим ватагам опришків чи сабатів. І так епоха городищ проминає, городища тратять свою могутність і оборонну силу. Не зникають однак оселі, нащадки колишніх оборонців городищ з привілеями — теперішня загородова шляхта.

По прилученні західних українських земель княжої доби до Польщі в 1340. р. згадані оселі біля городищ задержують свої давніші привілеї й творять шляхотську верству в рамах української культури й народньої традиції.

Д-р В. Кобільник.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО ПОТЕРПІЛИМ ВІД ПОВЕНИ.

Менвіл, Н. Дж. — Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 349 У. Н. Союзу улаштувало баль на ціль потерпілих від повени. Дохід з цього балю у сумі $20 висляно до Обєднання. Товариство є вдячне місцевим, а головно позамісцевим гостям за те, що прибули на цей баль та помогли добрій справі. — За Комітет: **І. Шегера**, голова; **М. Лісний**, секр.

Оліен, Н. Й. — Відділ 363 У. Н. Союзу ухвалив на своїх піврічних зборах дати з товариської каси $10 та вислати їх через Обєднання для потерпілих від повени. — **Іван Скробач**, секр.

Бруклин, Н. Й. — З весілля на повенян. — На весіллю у громадян Кирила і Марії Безкоровайних у Бруклині, котре відбулося в суботу, 30-го травня б. р., зібрано на повенян $5. До цеї збірки долучено $3 з „писанки" від громадян: В. і Т. Троць по $1, а від І. Бішка й І. Даниліва по 50 ц. Разом вислано через Обєднання в призначене місце $8. — **Іван Бішко.**

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

БРИДЖТОН, Н. ДЖ.

Зі срібного весілля на визвольну боротьбу.

Хоч наша громада маленька, але ми стараємося не лишатися позаду інших громад й стараємося при кожній нагоді зібрати щось на Рідний Край. Дня 31. травня наші громадяни Василь і Марія Скалицькі святкували 25-літні ювилей свого подружжя. Зійшлися гості і серед гарної та веселої забави вони не забули також про потреби старого краю. Присутний гром. Тимчій представив зібраним гостям варшавський суд, як поляки судили наших революціонерів, що боряться за свободу Рідного Краю, а вслід за тим присутні гості перевели між собою на ту ціль збірку. Жертвували: Г. Тимчій $1; по 50 ц.: Т. Власенко, М. Власенко, Максим Власенко, В. Скалацький, Ю. Чинн, С. Король, О. Король, Т. Романик, М. Дзюба, Т. Костак; В. Оліксєєв 25 ц. Гроші вислано до краю через Обєднання.

Присутній.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

ЙОНКЕРС, Н. Й.

На Рідну Школу.

Дня 22-го травня члени Укр. Гор. Клюбу зробили несподіванку-забаву для громадян Е. Тутків з приводу 25-літньої річниці їх подружого життя. При тій нагоді на зазив П. Гарасимова й В. Мандзія зібрано на Рідну Школу в Бережанах $7.50. Жертви зложили по $1: В. Мандзій, М. Мурайко, Е. Тутко й М. Фатюк; по 50 ц.: І. Тутко, пані Тутко, П. Гарматюк і В. Палиця, а по 25 ц.: П. Гарасимів, М. Чолій, П. Дюк, пані Конрад Окаль, М. Богдан і С. Мартинів. Гроші вислано через Обєднання.

Василь Мандзій.

По заручинах.

Я дуже радо ділитиму з тобою всі твої клопоти — шепче вона миленько.

— Алеж, дорогенька, я не маю ніяких клопотів.

— Ну, так, це я знаю... Але потім, як поберемось...

Між товаришами.

А.: Ти чого такий сумний?

Б.: Мене дуже зуб болить.

А.: Як мене зуб болить, то моя жінка обійме мене, поцілує і зараз стане легче.

Б.: А чи твоя жінка є тепер у хаті?

Сварка.

Жінка: Гарний з тебе чоловік. Навіть не можеш спромогтися на моє удержання.

Чоловік: Правду кажеш. Навіть в хаті, яку я тобі купив, не можу тебе в ній задержати.

ВІДОЗВА

НА ДОПОМОГУ ЧИТАЛЬНЯНОМУ ДОМОВІ В СЛОБОДІ ЗОЛОТІЙ, ПОВІТ БЕРЕЖАНИ, ГАЛИЧИНА.

Минулого року Рада Кружка Сільського Господаря в Слободі Золотій, повіт Бережани, на Західній Україні, надіслала на руки панни Анастасії Королишин у Ню Йорку листа, в якім була просьба, щоб односельчани Слободи Золотої, які живуть в Америці, допомогли, скільки можливо, в поправленню читальні в рідному селі.

В листі було сказано, що тяжке положення громадян Слободи Золотої не дозволяє їм як слід провадити освітню роботу. Село придавлене і знищене крізою, а Читальняний Дім знищений ще від часу так званої „пацифікації" і тяжко звести кінці докупи. Тому то Рада Кружка, до якої тоді входили: Василь Королишин (голова), Гринько Меленчук, Гринько Фрайкевич, Теодор Ковалів, Гілярій Іваськів і Василь Чарківський — звернулася до односельчан в Америці по допомогу.

На цей заклик панна Анастасія Королишин, при допомозі пані Олени Коцай, занялася збіркою серед односельчан, а також серед громадян з інших сіл, які зложили свою лепту. Разом зібрано на лісту $35.75. По оплаченню почти — 75 центів — решту, в сумі $35, вислано на руки тодішнього голови Ради Кружка Сільського Господаря, п. Василя Королишина в Слободі Золотій.

На згадану ціль жертвували: О. Майдан (з Купчинець) $10; М. Коцай $4; Анастасія Королишин $3.75; по $3: А. Кацюпка і п. Мойскі (американець); по $2: Марія Дазіґан, В. Іваськів і І. Кузів; по $1: Й. Кикіш, Марія Киба (з Вівся), М. Меленчук, А. Меленчук, Я. Мандзій, д-р Г. Коцай, Марія Райца. Разом $35.75.

З початком цього року панна Королишин одержала від Ради Кружка Сільського Господаря в Слободі Золотій листа з подякою за збірку.

Під листом підписаний теперішній уряд Кружка: Петро Гуцал, голова; Іван Богай, заступник голови; Василь Богай, секретар; Іван Сидорак, скарбник; Теодор Ковалів, бібліотекар.

Дальше в листі від Ради Кружка Сільського Господаря в Слободі Золотій сказано, що Кружок і ціле село з весною візьмуться до будови нового Читальняного Дому, який має повстати на площі, де колись була коршма. Громада уважає це дуже важною справою, бо згадана площа загрожена в той спосіб, що коли не побудується читальні, то натомісць там можуть побудувати польський костел. Рішено отже за всяку ціну приступити до будови Читальняного Дому.

Рада Кружка звертається до всіх односельчан в Америці з просьбою, щоб не забували за своїх рідних в краю і щоб усі доложили від себе старань на допомогу в такій важній справі.

По одержанню цього другого листа в місті Ню Йорку створено Комітет, який буде старатися допомогти будові Читальняного Дому в Слободі Золотій — розуміється, за допомогою всіх односельчан. Цей Комітет власне звертається до всіх односельчан в Америці і просить відгукнутися на заклик.

Здається, що не треба багато пояснювати значіння народньої освіти, книжки, читальні. В цей, такий тяжкий час для наших рідних в старім краю, все це дуже потрібне, а вороги їм того не дадуть; не доможуть їм побудувати Читальняний Дім, тому вони звертаються до нас.

Допоможімо їм, скільки наших сил. Ми самі повинні жертвувати і просити всіх, хоч би і з інших сіл, бо це йде на загально народню справу.

Кожний надісланий цент буде висланий до Ради Кружка в Слободі Золотій, що буде поквітовано в пресі.

Поспішімож з допомогою — нехай наша жертва пригадає нашим рідним у Слободі Золотій, що ми за них не забули.

За Комітет Односельчан Слободи Золотої в Америці:

Яків Мандзій, голова; **Олена Коцай**, касієрка; **Анастасія Королишин**, секретарка.

Жертви просимо посилати на адресу касієрки: **Олена Коцай, 234 E. 7th ST., NEW YORK CITY.**

С. ЧЕРКАСЕНКО.

ТРИЛИСИ.

Про щож вам ще, мої кохані?
Ви звикли, бач, в оповіданні
До втішних небилиць,
А я кажу: то банелюки,
І небагато до науки
Зазнаєш доброї понуки
З отих смішних дурниць.

Стрівайте, сяду ось на ґанку
І розповім вам наостанку
Про те, що варто знать:
Про те, що вже було й не буде,
Про те, як давні наші люди
За волю бились груди в груди
І вміли умирать.

* * *

Було за Хмеля це, гетьмана,
Як бідний хлоп піднявсь на пана,
Щоб вилізти з ярма:
Старий, малий ставав до бою,
Червона кров лилась рікою,
Втомилась смерть махать косою,
А волі все кат-ма.

Таке саме в загальних рисах
Було й в селі однім — Трилісах, —
Всі стали, як один,
Гукнули: „Наступають ланці
Громадою всю ніч і вранці
Кругом села копали шанці
Та споруджали тин.

„Нехай же йде тепер Потоцький!"...
На шлях дивились паволоцький
В імлисту далину.
Була набита і гармата...
Старі, і молодь, і дівчата —
Всі вирядились, мов на свята,
І ждали на тину.

І справді — ген курить дорога:
Мов хмара, сунеться облога
І стала круг села.
На ґвалт озвались в церкві дзвони:
Скликали всіх до оборони.
Аж тут гукнув гетьман коронний:
„Таж сила в вас мала!

„Не раджу битися зо мною;
Піддайтесь краще нам без бою —
Ми вам не вороги.
А не послухаєте ради, —
Лишу вам попіл від осади
Й без милосердя та пощади
Всіх вибю до ноги!"

Озвалася стара Горпина:
„Приперла вас лиха година,
То й геть під три чорти!
Байдуже ваші нам гармати:
Як треба буде помирати,
Поляжем, бідний і багатий,
За рідні́ї хати".

Смикнув за вуса пан коронний:
Не ждав такої перепони...
Замислився на мить,
А далі грізно зсунув брови:
„То іншої нема в вас мови?...
Немає ради... Тож, братове,
Негайно розпочніть!"

Зза тину враз на супостата
Нежданo гавкнула гармата,
Змішала шереги,
На шанціж кинулась піхота,
За нею дерлася німота...
„Запекла гаспидська простота!" —
Кричали вороги.

На вражі кулі, шаблі, списи —
Узброїли себе Триліси
У довбні, коцюби;
Орудували рогачами,
Камінням, косами, дрючками,
І захлинались від нестями
У виру боротьби.

Горпина дядина сердита,
Та й розумом — не в тімя бита,
Сховалася за слуп:
„Чекай, дам раду я з тобою!"....
Махнула гострою косою,
І покотивсь сторч головою
Старшого німця труп.

Надвечір вже не стало сили,
А ворог ліз, оскаженілий,
І вдерся у село.
Мов скошені на луках квіти,
Лягли кістьми дівчата, діти,
Що їм би тільки жити й жити;
Сердег — як не було.

Гукали з ляком переможці:
„Це не жінки, а запорожці,
Перебрані в плахти!"
Над чесним трупом нахилялись,
З подивуванням придивлялись
І, впевнившись, перезирались,
Роззявивши роти.

А дим шугав під чорні хмари...
Шептав гетьман: „Не бій — примари, —
Спасе хай нас Ісус...
Коли вже й хлоп такий завзятий —.
Ратуй ойчизну, сьвєнта Мати"...
І довго, думою понятий,
Крутив він сивий вус.

* * *

Отак малі, колись, не нині,
Вмирали люди в Україні,
Хай з праведними сплять...
І тая слава не поляже,
А не поляже — то й розкаже,
Як вміли умирать!

БЛИЗНЯТА ТАРЗАНА.

(36)

З острахом слідили хлопці за двома чорними фіґурами, що зближалися до них і набирали чимраз виразніших контур. „Гей, слухай", прошептав Дік, „це виглядає немовби вони були люди". „Так, це люди", відповів Док. „Можливо, що вони такі самі вязні, як і ми. Але на всякий випадок будьмо готові". З тими словами він стискав ножа у своїй долоні.

Через другу хвилину вони побачили, що ці темні постаті були дійсно люди. Це були чорні дикуни: один з них великого росту, а другий малого. „Не підсувайсь далі!" — закричав з погрозою до них Док, підносячи вгору ножа. „Вони певно не розуміють", завважив Дік. Один з чорних відозвався й показалося, що він говорив доброю анґлійською мовою.

„Джі"! — закричав урадуваний Док. „За те я його розцілував би". Хлопці почали розмову з чорними і довідалися, що й вони вязні. „Щож тамті задумують з нами зробити?" — запитав Дік. „Вони хотять, щоб ми набрали більше товщу". „Товщу? Пощо?" — знов запитався Дік. „На те, щоби було що їсти", додав коротко чорний.

„Людоїди!" — промовив глухо Дік. „Ох, Док, цеж страшне, це страшне!" — викрикував хлопець. „Справді страшне", завважив Док, „але воно ще не сталося", додавав він з питомим гумором. „І це від нас залежить, щоб до цього не допустити і щоб воно ніколи не сталося. Як довго наші тіла ще не є на їх столі й над ними ще не розпитується „волиш біле мясо, чи чорне?" — ми мусимо боротись.

ЗА ТРИ ТИСЯЧІ ЛЕЇВ — МІСЦЕ В РАЮ.

В Бендерах у Бесарабії поліція арештувала монаха, чи радше обманця в одежі монаха, який „натягав" наївних селян у той спосіб, що виманчував від них 3,000 леїв, обіцюючи їм за те — місце в раю. Слідство виявило, що спритний обманець заінкасував тим способом 50,000 леїв.

КОРОЛЬ, ЩО НІКОЛИ НЕ НОСИВ ОДНОСТРОЮ.

Сим королем був померлий недавно король Єгипту Фуад I., що ніколи не носив ніякого військового однострою, але всюди виступав у чорнім убранні та в фезі на голові. Той „цивільний" король був мабуть винятком між монархами світу. Цікаве, чи син Фуада I., новий єгипетський король Фарук, збереже батьківську традицію, чи зломить її.

Забава.

— Васильку, защо ти вдарив свою малу сестричку?

— Ми бавилися Адама й Еви, і замісць мене спокусити яблуком, вона сама зїла його.

Між подругами.

Він: Я був останній дурень, коли женився з тобою.

Вона: І я так думаю. Але я була в той час така зворушена, що й не помітила цього.

В цирку.

Маґік: Пані й панове! Отся пані зараз зникне без сліду!

Голос: Зачекайте! Випустіть цю молоду, візьміть мою, старшу!